

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Uitgangspuntennotitie groot project Grensverleggend IT (GrIT)

Vastgesteld op de procedurevergadering van de vaste commissie voor Defensie van 9 december 2021

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Algemene uitgangspunten	4
2.1	Duur grootprojectstatus	4
2.2	Frequentie en timing voortgangsrapportages en accountantsrapporten	4
2.3	Actief informeren over actuele ontwikkelingen	5
2.4	Scope van gewenste informatie.....	5
2.5	Kwaliteitseisen aan informatie.....	5
2.6	Vormgevingseisen	6
3	Specifieke uitgangspunten	7
3.1	Voortgang blokken in relatie tot totale programma	7
3.2	Ontwikkeling nieuwe organisatie.....	8
3.3	Gebruik en beveiliging van data en systemen	9
3.4	Risicomanagement en -beheersing.....	9
3.5	Governance en regie programma	10
3.6	Financiële informatievoorziening.....	10
4	Uitgangspunten voor de accountantscontrole.....	11
	Bijlage 1 Voorgeschiedenis	13
	Bijlage 2 Relevante passages uit de Regeling Grote Projecten	17

1 Inleiding

Op voorstel van de vaste commissie voor Defensie heeft de Tweede Kamer (hierna: de Kamer) op 11 februari 2021 besloten het programma Grensverleggende IT (GrIT) aan te wijzen als groot project. Aanwijzing van een groot project is een signaal van de Kamer aan het kabinet en aan zichzelf dat, in afwijking van de normale controle- en informatieprocedures, een verhoogd attentieniveau gewenst is vanwege te verwachten risico's en complicaties. Het scheidt de mogelijkheid om tot een intensievere en meer toegesneden informatievoorziening te komen over de voortgang van het programma GrIT.

Het programma GrIT

Met het programma GrIT streeft Defensie naar algehele vernieuwing van de IT-infrastructuur van Defensie. De IT-infrastructuur bestaat onder meer uit datacenters, netwerken, werkplekken, telefonie, IT-beheer en -beveiliging. Defensie heeft een langdurige samenwerkingsovereenkomst afgesloten met een consortium waarin verschillende leveranciers samenwerken. Het consortium zal de nieuwe IT-infrastructuur gaan realiseren en exploiteren. Defensie gaat daarbij uit van een (nieuw) samenwerkingsmodel waarbij IT-personeel van Defensie gaat werken in gemengde teams. De interne IT-dienstverlener van Defensie, Joint IV Commando (JIVC), voert de regie en levert mensen voor de gemengde teams. De overeenkomst heeft, zowel vanuit perspectief van Defensie als vanuit de Nederlandse markt, een zeer grote contractwaarde.¹

De aanloop naar de gunning van het contract was langdurig en is verschillende keren vertraagd. Er zijn verschillende (kritische) externe onderzoeken verschenen en het Bureau ICT Toetsing (BIT) heeft het programma, mede op verzoek van de Kamer, vier keer getoetst.² De Kamer wordt op haar verzoek al jaren op vaste momenten geïnformeerd over het programma. De Kamer heeft haar verzoeken om specifieke informatie op verschillende momenten aangescherpt. Begin 2021 heeft zij GrIT aangewezen als groot project.

Met de aanwijzing van een groot project geeft de Kamer geen politiek oordeel over het beleid. De Kamer formuleert haar wensen over de informatievoorziening over het programma GrIT, zodat ze haar controlerende taak goed kan vervullen. In het rapport van het parlementair onderzoek naar ICT-projecten bij de overheid is ook het belang van deze taak onderschreven. Daarin is specifiek gewezen op de inzet van de Regeling Grote Projecten om een intensievere informatievoorziening tot stand te brengen over aspecten als budget, functionaliteit, kwaliteit en omvang.³

Het centrale uitgangspunt bij de vormgeving van de informatievoorziening over het groot project GrIT is dat de Kamer die informatie ontvangt die zij wil ontvangen en op de wijze waarop zij dat wil. In deze uitgangspuntennotitie wordt, conform artikel 9,

¹ In de Kamerbrief *Scenario's en ontwikkelpaden IT investeringen van Defensie: Integrale analyse van IT investeringen voor exploitatie (financiën) en personeel*, 2 april 2021 (bijlage bij Kamerstuk 31 125, nr. 118) wordt een budget van € 1,7 miljard genoemd voor het programma, dit is geen volledige kostenopgave. De contractwaarde is terug te vinden in het vertrouwelijke Kamerstuk 35728, nr. 2 welke ter inzage ligt bij het CIP.

² Naast deze toetsen van het gehele programma heeft het BIT ook blokken 2, 28 en 29 getoetst.

³ Parlementair onderzoek naar ICT-projecten bij de overheid, Kamerstuk 33 326, nr. 5, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33326-5.html>.

lid 1 van de Regeling Grote Projecten, geschetst om welke informatie het gaat en hoe de Kamer deze informatie wenst te ontvangen.

De in deze notitie genoemde uitgangspunten zijn *aanvullend* op de aanwijzingen voor de informatievoorziening die in de Regeling Grote Projecten zijn vastgelegd. Tevens zijn de uitgangspunten aanvullend op andere afspraken over de informatievoorziening aan de Kamer over investeringen.⁴

De Regeling schrijft voor dat de commissie de uitgangspunten met de verantwoordelijk bewindspersoon bespreekt. Dit overleg kan plaatsvinden na ontvangst van de schriftelijke reactie van de verantwoordelijk bewindspersoon op de uitgangspuntennotitie. Vervolgens dient de verantwoordelijk bewindspersoon de aldus besproken uitgangspunten zo spoedig mogelijk neer te leggen in een basisrapportage, die voldoet aan de eisen van artikel 10 van de Regeling.

2 Algemene uitgangspunten

2.1 Duur grootprojectstatus

De Kamer wenst het programma GrIT als groot project te blijven monitoren tot het einde van de met de leverancier overeengekomen contractperiode tien jaar (met de mogelijkheid vijf keer met twee jaar te verlengen⁵). De eerste contractperiode bestaat uit zeven jaar ontwikkeling van de nieuwe infrastructuur en drie jaar beheer hiervan. Overeenkomstig artikel 11a van de Regeling Grote Projecten zal de vaste commissie voor Defensie uiterlijk na verloop van vijf jaar na aanwijzing van het groot project besluiten of zij de grootprojectstatus wenst voort te zetten dan wel wenst te beëindigen conform hoofdstuk VI van de Regeling Grote Projecten.

2.2 Frequentie en timing voortgangsrapportages en accountantsrapporten

De Kamer wenst tweemaal per jaar een voortgangsrapportage over het groot project GrIT te ontvangen. De voortgangsrapportages van het groot project GrIT worden jaarlijks vóór 1 april en vóór 1 oktober naar de Kamer gezonden. De voortgangsrapportage die verschijnt vóór 1 april (de voorjaarsrapportage) heeft betrekking op de rapportageperiode 1 juli tot en met 31 december van het voorgaande jaar. De voortgangsrapportage die verschijnt vóór 1 oktober (de najaarsrapportage) heeft betrekking op de rapportageperiode 1 januari tot en met 30 juni van hetzelfde jaar.

De voortgangsrapportages worden eens per jaar vergezeld van een accountantsrapport (rapport van bevindingen) en een controleverklaring, conform de aanwijzingen die hieromtrent zijn vastgelegd in artikel 13 van de Regeling en in deze uitgangspuntennotitie paragraaf 6. Het jaarlijkse accountantsrapport en de controleverklaring worden uiterlijk twee weken na de verzending van de voortgangsrapportage van vóór 1 april aan de Kamer verzonden en brengt verslag uit over het gehele daaraan voorafgaande kalenderjaar en de beide voortgangsrapportages die daarover zijn opgesteld.

⁴ zoals bijvoorbeeld vastgelegd in het Defensie Materieel Proces (DMP), het defensiematerieelprojectenoverzicht, het Rijks ICT-dashboard en op eventuele toetsen door het Adviescollege ICT-toetsing.

⁵ Kamerstuk 31 125, nr. 115.

De Kamer verzoekt de verantwoordelijk bewindspersoon ook in te gaan op belangrijke ontwikkelingen na de peildatum en voor het verschijnen van de voortgangsrapportage, zodat de voortgangsinformatie bij de behandeling in de Kamer zo actueel mogelijk is.

2.3 Actief informeren over actuele ontwikkelingen

Naast de specifieke informatieafspraken in het kader van de Regeling wenst de Kamer actief en indien nodig tussentijds te worden geïnformeerd over belangrijke actuele ontwikkelingen van het groot project GrIT.

2.4 Scope van gewenste informatie

- *Alle relevante informatie:* de verantwoordelijk bewindspersoon doet alle informatie, waarvan redelijkerwijs verwacht kan worden dat deze van belang is voor de Kamer, aan de Kamer toekomen.
- *Reikwijdte:* de reikwijdte van het groot project betreft het gehele programma GrIT. Het gaat dus zowel om de realisatie als de exploitatie, inclusief de transitie, en zowel om de rol van het consortium als die van het ministerie van Defensie, inclusief inhuur.
- *Oordeel bewindspersoon:* de verantwoordelijk bewindspersoon voorziet de voortgangsinformatie van een oordeel in brede zin: hoe staat het met het programma GrIT? In hoeverre wordt binnen het gereserveerde budget en de afgesproken planning het beoogde product geleverd, de toegevoegde waarde gerealiseerd en de beoogde baten behaald?
Daarbij hoort ook dat de verantwoordelijk bewindspersoon de individuele gegevens die ze presenteert, indien van toepassing, voorziet van een analyse en een oordeel, bijvoorbeeld als de prestaties achterblijven bij de planning of daarop vooruit lopen. Wat is de oorzaak van de ontstane situatie en wat kan daaraan gedaan worden? Het gaat dan om het benoemen van de knelpunten en mogelijke oplossingen.
- *Afwijkingen van basisrapportage benoemen:* indien de in de basisrapportage opgenomen informatie afwijkt van de informatie in de aan de Kamer aangeboden definitieve business case⁶ dient deze ontwikkeling helder te worden beschreven. In de voortgangsrapportages worden de belangrijkste ontwikkelingen sinds de voorgaande voortgangsrapportage toegelicht.
- *Openbare informatie:* de Kamer streeft naar zo veel mogelijk openbare informatie en verwacht van Defensie een toelichting indien informatie alleen vertrouwelijk gedeeld kan worden.

2.5 Kwaliteitseisen aan informatie

- *Actueel:* de geleverde voortgangsinformatie is actueel. Dit betekent dat de informatie in de voortgangsrapportages inzicht geeft in de resultaten die in het betreffende half jaar zijn bereikt en dat er voldoende tijd is om informatie voor de

---

⁶ Kamerstuk 35728, nr. 2

voortgangsrapportages te verzamelen en te ontsluiten. Hiermee is rekening gehouden bij het vaststellen van de gewenste verschijningsmomenten voor de voortgangsrapportages. Enkel in het geval van bijzondere omstandigheden kan, tijdelijk en met expliciete instemming vooraf van de Kamer, van deze actualiteitseis worden afgeweken.

- *Tijdig*: de voortgangsinformatie is op tijd beschikbaar, dat wil zeggen op een moment dat eventuele bijsturing door de Kamer mogelijk is. Dit betekent dat de informatie uit de voortgangsrapportages logisch gekoppeld is aan de beschikbare besluitvormingsmomenten of belangrijke (contractuele) mijlpalen. Daarbij wordt in ieder geval gedacht aan de behandeling van de Rijksbegroting en de Voorjaarsnota, maar dus ook de contractuele besluitvormingsmomenten of mijlpalen. Voor belangrijke wijzigingen en ontwikkelingen die niet goed aansluiten bij de reguliere publicatiemomenten van de voortgangsrapportages kan dit betekenen dat de Kamer hierover afzonderlijk wordt geïnformeerd (zie §2.3).
- *Consistent*: de voortgangsinformatie is in de tijd vergelijkbaar en sluit aan bij de wijze waarop het project is gedefinieerd. Dit betekent dat de informatie in de voortgangsrapportages logisch aansluit bij de geformuleerde doelstellingen en dat de doelstellingen en gebruikte indicatoren gedurende de looptijd gelijk blijven. Als toch sprake is van aanpassingen, dan wordt daarover vooraf met de Kamer overlegd.
- *Volledig*: de voortgangsinformatie dient de scope van het groot project in voldoende mate af te dekken.
- *Juist*: de voortgangsinformatie is betrouwbaar en valide. De informatie in de voortgangsrapportages klopt uiteraard. Hiervoor zullen waarborgen worden getroffen, bijvoorbeeld door informatie die door andere betrokken actoren wordt aangeleverd te voorzien van waarborgen voor de juistheid. Verder worden voor de waarborging van de juistheid van de informatie de aanwijzingen voor het accountantsrapport gevolgd, zoals die in de Regeling (artikel 13) en in paragraaf 4 van deze uitgangspuntennotitie is voorgeschreven.

Voor ieder bovenstaand uitgangspunt dient de verantwoordelijk bewindspersoon in de basisrapportage aan te geven hoe hij er invulling aan geeft.

2.6 Vormgevingseisen

- *Helder, eenduidig en compact*: de voortgangsinformatie over het groot project GrIT dient op een heldere, eenduidige én compacte wijze vorm te worden gegeven. Dit betekent concreet dat er gezocht wordt naar een goede balans tussen de gewenste informatiedichtheid enerzijds en omvang anderzijds. Om dit te bewerkstelligen kan bijvoorbeeld goed gebruik worden gemaakt van figuren en tabellen, die slechts een korte toelichting behoeven. Op deze manier worden ook de 'administratieve lasten' voor de Kamer en het ministerie van Defensie beperkt.

- *Zelfstandig leesbaar*: De rapportages worden met aandacht voor leesbaarheid opgesteld, zodat deze ook zonder gedetailleerde achtergrondkennis te begrijpen zijn.

3 Specifieke uitgangspunten

3.1 Voortgang blokken in relatie tot totale programma

Kenmerkend aan het programma GrIT is dat het vanwege de beheersbaarheid opgedeeld is in verschillende blokken. De blokken kunnen individueel in opdracht gegeven en uitgevoerd worden. De blokken kennen echter ook een grote samenhang. En, afwijkingen in bijvoorbeeld planning, kosten of kwaliteit kunnen ook consequenties hebben voor andere blokken. De Kamer wil daarom goed zicht houden op de voortgang van de afzonderlijke blokken, maar ook de samenhang daartussen om het programma als geheel te kunnen volgen.

Basisrapportage

De basisrapportage bevat een overzichtelijke en actuele blokkenplanning van het project, waarin duidelijk wordt welke (tussen)mijlpalen er zijn en wanneer (groepen van) blokken worden aangemeld voor een BIT-toets. Tevens wordt inzicht in de planning van de besluitvormingsmomenten (waaronder gunningsbesluiten en acceptatiebesluiten van blokken) gegeven.

Ook geeft de blokkenplanning inzicht in de onderlinge relaties en afhankelijkheden tussen de blokken alsmede inzicht in de cruciale blokken voor het realiseren van het programma conform planning (welke blokken liggen op het kritieke pad?).

In de basisrapportage wordt per blok inzichtelijk gemaakt welke resultaten het blok oplevert en hoe de resultaten van individuele blokken gezamenlijk leiden tot het gewenste eindresultaat van het totale programma GrIT. Ook hierbij dienen de cruciale blokken voor het te bereiken eindresultaat van het totale programma duidelijk vermeld te worden.

Voortgangsrapportages

In iedere voortgangsrapportage dient de ontwikkeling van de planning van individuele blokken en het totale project aan de orde te komen en dient duidelijk vermeld te worden wat de stand van zaken is met betrekking tot volgende besluitvormingsmomenten of belangrijke (contractuele) mijlpalen. Tevens dient ingegaan te worden op de mogelijke risico's voor de haalbaarheid van de planning.

Ook dient in te worden gegaan op de bereikte tastbare werkende resultaten van de individuele blokken afgezet tegen het totaal te bereiken resultaat van het totale programma GrIT.

Daarbij dient voor eventuele afwijkingen van de basisplanning of gerealiseerde resultaten beschreven te worden wat de consequenties (inclusief risico's) hiervan zijn voor het programma, de Defensieorganisatie en het budget en hoe deze consequenties ingepast worden. Tevens dient te worden toegelicht welke maatregelen getroffen zijn of worden om de afwijkingen te herstellen en in de toekomst te voorkomen.

3.2 Ontwikkeling nieuwe organisatie

Naast een nieuwe infrastructuur levert het programma GrIT ook een nieuwe gezamenlijke organisatie op die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het project en exploitatie van de nieuwe ICT infrastructuur. De Kamer wil geïnformeerd worden over de verdere ontwikkeling van deze nieuwe organisatie om inzicht te hebben in de manier waarop geborgd wordt dat Defensie in staat zal zijn in alle omstandigheden zelfstandig operaties uit te voeren.

Basisrapportage

De basisrapportage bevat informatie over de huidige omvang en benodigde capaciteit van de nieuwe organisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het programma en de exploitatie van de nieuwe ICT infrastructuur. Uiteindelijk dient de noodzakelijke kennis binnen het ministerie van Defensie geborgd te worden, zodat Defensie aantoonbaar onder alle omstandigheden in staat is zelfstandig operaties uit te voeren.

De basisrapportage verschaft inzicht in het beschikbare personeel van Defensie, eventuele tekorten en hoe daarmee wordt omgegaan. Daarbij wordt inzicht gegeven in het aantal personen externe inhuur in relatie tot het aantal defensiemedewerkers. Ook dient de ontwikkeling gedurende het project naar de exploitatiefase beschreven te worden, uitgezet in de tijd.

Tevens dient ingegaan te worden op de benodigde kennis en expertise van het personeel en hoe dit opgebouwd gaat worden. De basisrapportages beschrijft van welke organisaties/bedrijven/landen Defensie momenteel (technisch) afhankelijk is voor de totstandkoming, werking, beheer en onderhoud van de IT-infrastructuur en hoe deze afhankelijkheden zich in de toekomst gaan ontwikkelen, wederom uitgezet in de tijd. Ingegaan wordt op welke wijze Defensie een relatie heeft met deze partijen en welke risico's hier spelen.

Voortgangsrapportages

De voortgangsrapportages gaan in op de ontwikkeling van de nieuwe organisatie. Verloopt de inrichting van de organisatie conform het plan in de basisrapportage? Is er voldoende Defensie personeel beschikbaar? Is de verhouding eigen personeel en inhuur conform de verwachting? Wordt de noodzakelijke kennis en expertise binnen Defensie opgebouwd? Wat is de actuele stand van zaken in de afhankelijkheden van andere organisaties/bedrijven/landen?

Bij afwijkingen ten opzichte van de verwachtingen in de basisrapportage dient de verantwoordelijk bewindspersoon de consequenties (inclusief risico's) voor het programma en exploitatiefase aan te geven. Ook dient ingegaan te worden op de maatregelen die getroffen zijn of worden om de afwijkingen te herstellen en in de toekomst te voorkomen.

3.3 Gebruik en beveiliging van data en systemen

De nieuwe ICT infrastructuur zal gebruikt worden voor het verzamelen, koppelen, analyseren en toepassen van data. Uiteraard dient Defensie hier te voldoen aan vigerende wet- en regelgeving. Het is belangrijk dat de nieuwe ICT infrastructuur en verzamelde data en informatie weerbaar zijn tegen onder andere (cyber)aanvallen en spionage.

Basisrapportage

De basisrapportage geeft een overzicht van de vigerende wet- en regelgeving op het gebied verzameling, koppeling, analyse (bv. d.m.v. algoritmes) en toepassing van data waar aan voldaan moet worden. Daarbij wordt vermeld of Defensie voldoet aan deze wet- en regelgeving. Nieuwe ontwikkelingen of afwijkingen van de basisrapportage dienen in de voortgangsrapportage gemeld te worden.

De basisrapportage geeft inzicht in de voorziene beveiliging van de verzamelde data en informatie en de borging van de (digitale) weerbaarheid van gebruikte systemen tegen onder andere (cyber)aanvallen en spionage. Er wordt daarbij ook ingegaan op (cyber)veiligheidsrisico's.

Voortgangsrapportages

De voortgangsrapportages dienen in te gaan op de ontwikkeling van de beveiligingsmaatregelen. Ook wordt gerapporteerd over eventuele beveiligingsincidenten, de consequenties hiervan en de getroffen maatregelen om de effecten te herstellen en incidenten in de toekomst te voorkomen.

3.4 Risicomanagement en -beheersing

Basisrapportage en voortgangsrapportages

De basisrapportage en voortgangsrapportages bevatten informatie over de risico's rond dit groot project. Het gaat niet alleen om de uitvoering van GrIT, maar ook om risico's met betrekking tot de wisselwerking met andere activiteiten binnen Defensie (zoals bijvoorbeeld de IT programma's FOXTROT en VOSS). Ook dient ingegaan te worden op de specifieke risico's tijdens de transitiefase, zoals bijvoorbeeld de continuïteit van de bedrijfsvoering en impact op het primaire proces van Defensie.

In de risicoparagraaf dienen de risico's te worden beschreven. Daarnaast wordt een duidelijke omschrijving opgenomen van de genomen of te nemen maatregelen ter beheersing van de risico's. Opvolgende rapportages rapporteren duidelijk over het resultaat van de genomen beheersmaatregelen. Daarbij wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de risico's. Bijvoorbeeld worden de risico's groter of kleiner? Komen er nieuwe risico's bij?

De risico's dienen waar mogelijk te worden gekwantificeerd en systematisch in beeld te worden gebracht. Eventuele aanwending en mutaties van de risicoservering worden duidelijk in de voortgangsrapportages vermeld. Tevens dient mede op basis van de risicoparagraaf een onderbouwd oordeel te worden gegeven in hoeverre de risicoservering nog voldoende wordt geacht.

3.5 Governance en regie programma

Voor het succes van een dergelijk complex investeringsprogramma is de aansturing van het programma cruciaal. De Kamer wil geïnformeerd worden over de inrichting van de governance en de beheersing van het programma.

Basisrapportage en voortgangsrapportages

De basisrapportage bevat een beschrijving van de governancestructuur van het programma en de verschillende rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die daarin worden onderscheiden. Ook wordt ingegaan op bijzonderheden of kwetsbaarheden in deze governancestructuur. De governancestructuur beschrijft ook welke interne en externe partijen op welk moment een toetsing of een review uitvoeren. De voortgangsrapportages gaan in op de werking van de governancestructuur en de mate waarin bijzonderheden en kwetsbaarheden daarin een rol spelen. Ook wordt ingegaan op eventuele wijzigingen in de wijze waarop het programma wordt aangestuurd.

3.6 Financiële informatievoorziening

De Kamer wil integraal inzicht in budget en kosten van het programma GrIT. De reikwijdte van de financiële informatievoorziening richt zich derhalve zowel op de (geraamde) investeringskosten als de (geraamde) exploitatiekosten (personeel en materieel) van het programma GrIT. Daarbij inbegrepen zijn in ieder geval ook de kosten voor de programma-organisatie en de inhuur waar Defensie voor het programma gebruik van maakt. Ook de transitiekosten, waaronder de kosten voor afbouw van de oude IT-infrastructuur, en dubbele beheerslasten maken deel uit van de reikwijdte, evenals risicoreserveringen e.d.

Vanzelfsprekend is de financiële informatie in de voortgangsrapportages niet strijdig met de niet-financiële informatie, en wordt de relatie tussen de ontwikkelingen in de voortgang en financiële ontwikkelingen helder beschreven. Dit geldt in ieder geval voor:

- de mate waarin eventuele vertragingen in het programma gevolgen hebben voor kostenramingen en uitgaven, waaronder dubbele beheerslasten;
- de mate waarin eventuele aanpassingen in het programma gevolgen hebben voor kostenramingen en uitgaven aan het programma;
- de mate waarin eventuele aanpassingen in het programma gevolgen hebben voor de kostenramingen van, en uitgaven aan, de exploitatie van de IT-infrastructuur;

Aansluiting bedragen op andere financiële informatie

De bedragen in de voortgangsrapportages sluiten aan bij bedragen in de Defensiebegroting en de begroting van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (inclusief suppletore wetten) en indien van toepassing het defensieprojectenoverzicht.

De Kamer wil dat duidelijk is hoe de aansluiting kan worden gemaakt tussen bedragen in de basisrapportage en de voortgangsrapportages. In de voortgangsrapportages dient met een heldere meerjarige budgettaire overzichtstabel inzicht te worden gegeven in de geraamde uitgaven voor het programma. Budgetoverschrijding of onderbesteding

dient daarbij steeds te worden toegelicht. Ook wordt inzicht gegeven in de stand van de aangegane verplichtingen.

In de voortgangsrapportage dat in het voorjaar verschijnt wordt een financiële verantwoording opgenomen van het voorafgaande, gehele boekjaar. De financiële verantwoording behelst ten minste de aangegane verplichtingen, de verrichte uitgaven (waaronder de verstrekte voorschotten), de ontvangsten, de verrekenende voorschotten, de stand van de (openstaande) voorschotten en de stand van de (lopende) verplichtingen voor de gehele reikwijdte van het programma GrIT.

Investeringskosten

Er wordt per blok inzicht gegeven in het budget en de uiteindelijke kosten. Dit ook in relatie tot het totale budget van het programma. Er wordt inzicht gegeven in kostenoverschrijdingen, de oorzaken, consequenties en te nemen of genomen maatregelen om het budget weer passend te krijgen.

Exploitatiekosten

Er wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de exploitatiekosten van de opgeleverde onderdelen in relatie tot het budget voor exploitatiekosten. Er wordt gerapporteerd over een eventuele wijziging van de raming voor exploitatie. Daarbij wordt een toelichting gegeven op de oorzaak van de wijziging, consequenties voor het totale projectbudget en de te nemen of genomen maatregelen om het budget weer passend te krijgen.

Transitie en dubbele beheerslasten

De rapportages geven inzicht in budget en realisatie van dubbele beheerslasten. Er wordt helder aan de Kamer gemeld wanneer dubbele beheerslasten hoger of lager uitvallen dan gepland, inclusief een toelichting op de oorzaken en de wijze waarop de kosten worden beheerst.

Ontwikkeling risicoreservering

Eventuele mutaties van de risicoreservering worden duidelijk in de voortgangsrapportages vermeld. Tevens dient mede op basis van de risicoparagraaf een onderbouwd oordeel te worden gegeven in hoeverre de risicoreservering nog voldoende wordt geacht.

4 Uitgangspunten voor de accountantscontrole

De Kamer heeft, in aanvulling op artikelen 10 en 13 van de Regeling Grote Projecten, de volgende specifieke wensen voor de accountantscontrole in het kader van het groot project GrIT.

1. Het afgeven van een controleverklaring bij de jaarlijkse financiële verantwoording van het programma GrIT (bij de voorjaarsrapportage). De jaarlijkse financiële verantwoording bestaat uit de in het boekjaar (kalenderjaar) aangegane verplichtingen, de verrichte uitgaven (waaronder de verstrekte voorschotten), de ontvangsten, de verrekenende voorschotten, de stand van de (openstaande) voorschotten en de stand van de (lopende) verplichtingen voor de gehele reikwijdte van het programma GrIT.

2. Het ministerie van Defensie is voor de uitvoering van dit project grotendeels afhankelijk van opdrachtnemers. Het is van belang dat de accountantscontrole zich niet beperkt tot het domein van het ministerie zelf, maar ook ziet op de activiteiten van de opdrachtnemers en dan met name op de wijze waarop het programmamanagement is vormgegeven en de programmabeheersing is ingericht en functioneert. Daarbij wordt naast de betreffende hoofdopdrachtnemer door de ADR onderzocht of en op welke wijze opdrachtnemers behoren te vallen onder de accountantscontrole.
3. De Kamer hecht waarde aan een goed onderzoek van het financieel beheer van het project en verwacht dat eventuele opmerkingen hierover worden opgenomen in de jaarlijkse accountantsrapporten bij de voortgangsrapportages.
4. De Kamer hecht daarnaast waarde aan de beoordeling door de ADR van de governance van het programma, de beoordeling van de programmabeheersing (waaronder met name het risicomanagement) zowel binnen het ministerie van Defensie als binnen bij de opdrachtnemers, de kwaliteit van de informatie-uitwisseling tussen het ministerie van Defensie en de opdrachtnemers en aan de beoordeling van de kwaliteit van de financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportages aan de hand van de eisen gesteld in de Regeling en in deze uitgangspuntennotitie. De Kamer verwacht dat zowel de ADR als de Algemene Rekenkamer een onbelemmerd recht tot audit hebben, dat ook niet wordt uitgesloten in door de minister gesloten non-disclosure agreements.
5. De Kamer nodigt de ADR uit om op basis van de eisen in de Regeling en de uitgangspuntennotitie voorstellen te doen voor een doeltreffende en doelmatige controle op de belangrijkste punten van dit groot project. (Deze voorstellen kunnen desgewenst in beginsel namens de Kamer worden behandeld door een binnen de commissie aan te stellen rapporteur).

De bevindingen en aanbevelingen uit het onderzoek door de accountant worden opgenomen in een rapport van bevindingen dat samen met de voortgangsrapportage met peildatum 31 december naar de Kamer wordt gestuurd. De controleverklaring bedoeld in punt 1. hiervoor wordt samen met het rapport van bevindingen en de voortgangsrapportage met peildatum 31 december naar de Kamer gestuurd.

Bijlage 1 Voorgeschiedenis

Aanleiding: ernstige incidenten en verstoringen

Op 1 juli 2014 informeert de minister van Defensie de Kamer over de uitkomsten van een onderzoek naar de staat van de informatievoorziening (IV) en informatie- en communicatietechnologie (ICT) bij Defensie. Dit onderzoek is gedaan naar aanleiding van enkele ernstige incidenten en verstoringen bij Defensie, begin 2014. De onderzoekers constateren dat de technische staat van de IV/ICT-infrastructuur onder de maat is. De daardoor ontstane risico's voor de continuïteit van de bedrijfsvoering vragen volgens de minister om direct ingrijpen.

Met het oog op een nieuwe, toekomstbestendige IT-infrastructuur ontwikkelt Defensie een richtinggevende IT-visie. Deze wordt op 24 oktober 2014 aan de Tweede Kamer aangeboden. Kernwaarden van deze visie zijn continuïteit, beveiliging en innovatie, die de pijlers moeten vormen voor de toekomstige IT.⁷

De Algemene Rekenkamer concludeert in het verantwoordingsonderzoek over 2014 dat de IT bij Defensie een aantal onvolkomenheden vertoont.

Pleisters plakken en ontwerp voor de lange termijn

In juni 2015 meldt de minister aan de Tweede Kamer dat de directe risico's voor de continuïteit voor de korte termijn zijn weggenomen door een aantal getroffen maatregelen (bekend onder de noemer 'pleisters plakken'). Voor de langere termijn is de verouderde IT echter niet te handhaven. Daarom wordt een IT-ontwerp op hoofdlijnen opgesteld met een sourcingsstrategie (het High Level Ontwerp of HLO). Het High Level Ontwerp met de daarin benoemde thema's is richtinggevend voor de meerjarige vernieuwing. In het HLO IT zijn de verschillende beoogde effecten en zes thema's benoemd:

1. Business en mens staan centraal, IT sluit aan.
2. De IT maakt veilig samenwerken in snel wisselende verbanden mogelijk.
3. IT is betrouwbaar en beschikbaar.
4. Met IT is Defensie 'wereldwijd connected'.
5. De IT is geschikt voor verwerken, opslaan en analyseren van zeer grote hoeveelheden informatie.
6. De IT is eenvoudig en snel aanpasbaar.

De nieuwe IT-infrastructuur moet stapsgewijs worden ingevoerd en de huidige blijft bestaan terwijl de nieuwe wordt opgebouwd. Defensie stapt af van het plan eigen personeel gedwongen over te laten gaan naar de markt. In plaats daarvan kiest Defensie voor meerdere samenwerkingsverbanden, ook om langdurige afhankelijkheid van één leverancier te voorkomen. De voorbereiding van de aanbesteding van de basis voor de nieuwe IT-omgeving wordt op dat moment gestart.

Second opinion: Kamer verzoekt om vaste IT-rapportage

Defensie vraagt Gartner om een second opinion op het IT-ontwerp. De vaste commissie voor Defensie organiseert naar aanleiding van de IT-visie en de second opinion van

---

⁷ Kamerstuk 31 125, nr. 45, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31125-45.html>.

Gartner een hoorzitting.⁸ Daar, en tijdens het daaropvolgende algemeen overleg, wordt de essentie van de second opinion gevat in vijf aanbevelingen:

1. een heldere businesscase/middelen,
2. SMART gedefinieerde doelstellingen,
3. een tijdpad met mijlpalen of een plan van aanpak,
4. een sourcingstrategie/samenwerken
5. een vast rapportagemodel

Daarop komt de commissie met de minister overeen dat de Tweede Kamer voortaan met een integrale halfjaarlijkse rapportage geïnformeerd wordt over IV/ICT en sourcing. De rapportage behandelt de volgende onderwerpen: doelen en reikwijdte; planning en mijlpalen; financiën; risico's en bijbehorende maatregelen; afhankelijkheden van andere projecten en, voor lopende projecten, de voortgang en afwijkingen ten opzichte van het oorspronkelijke plan.

Algemene Rekenkamer vraagt om integraal kostenoverzicht

De Algemene Rekenkamer wijst in het verantwoordingsonderzoek over 2015 het IT-beheer opnieuw als een onvolkomenheid aan. Zij wijst er onder meer op dat Defensie nog geen inzicht heeft in de exacte investeringskosten; dit moet tijdens de verwervingsfase worden opgebouwd, en vraagt derhalve om een integraal kostenoverzicht. De Algemene Rekenkamer zal in de jaren daarna aandacht blijven vragen voor deze problematiek en de beoordeling als onvolkomenheid handhaven.

Eerste twee kritische BIT-toetsen en verzoek Kamer om derde BIT-toets

De eerste (verplichte⁹) toets door het Bureau ICT Toetsing (BIT) van het programmaplan verschijnt in mei 2016. Het BIT adviseert Defensie onder meer de marktaanpak verder uit te werken en het programma dan aan te bieden voor een nieuwe BIT-toets. Ook wijst het BIT op het ontbreken van budget en capaciteit. Het BIT-advies wordt door de minister voor Defensie overgenomen.¹⁰

De tweede BIT-toets is in april 2018 gereed. Het BIT denkt dat Defensie de tactiek van haar aanpak fundamenteel moet wijzigen en doet vier hoofdaanbevelingen. De Tweede Kamer neemt bij de behandeling van dit tweede BIT-advies met algemene stemmen een motie aan, waarin de regering wordt verzocht voorafgaand aan de ondertekening van het contract met de leverancier opnieuw een BIT-toets te laten uitvoeren.¹¹

Ook neemt de Kamer een motie aan waarin de regering wordt verzocht de Kamer tijdig te informeren als het programma GrIT duurder wordt dan de initiële reservering dan wel dat de functionaliteit wordt verminderd of het niveau van IT-dienstverlening naar beneden wordt gesteld, omdat het maximum van de reservering bereikt is.¹²

---

⁸ Voor de hoorzitting waren uitgenodigd Prof. dr. ing. Han T.M. van der Zee, Prof. dr. Chris Verhoef en Dr. Dietmar Theis (activiteit nr. 2015A01998).

⁹ Bewindspersonen zijn verplicht projecten met een ICT-component van ten minste € 5 miljoen voor advies aan het BIT aan te bieden.

¹⁰ Kamerstuk 31 125, nr. 68.

¹¹ Kamerstuk 31 125, nr. 88.

¹² Kamerstuk 31 125, nr. 87.

Kamer vraagt om toetsing door de ADR van de IT-voortgangsrapportages

In 2018 plaatst de vaste commissie voor Defensie de IT-vernieuwing als onderwerp op haar kennisagenda. In september 2018 legt de vaste commissie een voorstel voor de toekomstige opzet van de halfjaarlijkse IT-rapportage aan Defensie voor. Ook verzoekt de commissie de staatssecretaris de Auditdienst Rijk (ADR) te vragen één maal per jaar de kwaliteit en volledigheid van de informatie in de IT-rapportage en de beheersing en het beheer van het project Grensverleggende IT te onderzoeken en de bevindingen aan de Kamer te doen toekomen.¹³ In reactie op het voorstel meldt de staatssecretaris van Defensie aan de Kamer de meer uitgebreide informatie vanaf mei 2019 te integreren in het defensieprojectenoverzicht, dat tweemaal per jaar verschijnt.¹⁴

Derde BIT-toets: heroverweging van het programma.

In juli 2019 stuurt de staatssecretaris van Defensie het derde BIT-advies over GrIT aan de Kamer. De hoofdconclusies van het BIT zijn:

1. eerdere BIT-aanbevelingen zijn onvoldoende opgevolgd;
2. Defensie heeft nauwelijks mogelijkheden om stijgende kosten te beheersen, onder meer omdat er nog maar één potentiële aanbieder over is (waarvan Defensie het technisch ontwerp al heeft gekocht¹⁵);
3. het advies van het BIT is de eerdere aanbevelingen alsnog door te voeren of af te zien van gunning.

Naar aanleiding van het BIT-advies start de staatssecretaris een heroverweging van het programma met twee scenario's: aanpassen van de aanpak of een geheel andere aanpak.

ABDTopconsult: gescheiden werelden binnen Defensie

In het kader van de heroverweging vraagt Defensie aan ABDTOPconsult advies over de governance van het programma GrIT. De staatssecretaris biedt het rapport, getiteld *Gescheiden werelden*, in februari 2020 aan de Kamer aan. In de kern komen de bevindingen erop neer dat er in de loop van het programma gescheiden (belevings)werelden zijn ontstaan die op de diverse bestuurlijke niveaus niet zijn overbrugd. De bestuurlijke top is gaandeweg op grotere afstand komen te staan en het programma is verder geïsoleerd geraakt.¹⁶

Mediaberichten: IT-vernieuwing vastgelopen

In februari 2020 worden diverse series schriftelijke Kamervragen ingediend over GrIT, naar aanleiding van diverse mediaberichten over problemen bij het programma.¹⁷ De vaste commissie organiseert in maart 2020 een (besloten) technische briefing over de stand van zaken van de uitgewerkte scenario's, inclusief de risico's.

Rekenkamer: onvolkomenheid gehandhaafd

In het verantwoordingsonderzoek over 2019 handhaaft de Rekenkamer opnieuw de beoordeling van de IT-vernieuwing als onvolkomenheid. De reden is dat de Rekenkamer sinds 2017 wijst op het belang van informatie over de totale kosten,

¹³ Zie besluitenlijst procedurevergadering van 13 september 2019. Voor de reactie van de staatssecretaris, zie Kamerstuk 31 125, nr. 93.

¹⁴ Kamerstuk 31 125, nr. 93.

¹⁵ Kamerstuk 31 125, nr. 101.

¹⁶ Bijlage bij Kamerstuk 31 125, nr. 110.

¹⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, Aanhangsel bij de Handelingen, nrs. 2245, 2246 en 2247.

planning en personele capaciteit en dat daar nog altijd geen duidelijk beeld van is. De Rekenkamer beveelt de minister aan een businesscases met een meerjarige kosten-batenanalyse op te stellen.

Vierde BIT-advies: Programma kan verder

In het vierde BIT-advies, dat in november 2020 aan de Kamer wordt aangeboden, toont het BIT zich tevreden over de mate waarin Defensie eerdere BIT-aanbevelingen heeft opgevolgd. Het BIT stelt wel dat Defensie de lat hoger moet leggen bij de governance en de regie op de uitvoering van de overeenkomst. Ook moet de bedoeling van de overeenkomst op een aantal punten geëxpliciteerd worden. De staatssecretaris neemt de adviezen van het BIT over. Eén daarvan is om de blokken waaruit het programma bestaat, al dan niet in groepen, aan te melden voor een BIT-toets.¹⁸ In het algemeen overleg waar het BIT-advies wordt besproken zegt de staatssecretaris toe de Kamer te informeren als er een nieuwe BIT-toets wordt aangevraagd.

Business case vertrouwelijk naar de Kamer en start van de uitvoering

Op 11 februari 2021 meldt de staatssecretaris voor Defensie aan de Kamer dat de definitieve gunning van het contract aan de leverancier heeft plaatsgevonden.¹⁹ Ook deelt zij de definitieve business case GrIT vertrouwelijk met de Kamer.

Op diezelfde dag stemt de Kamer in met het voorstel van de vaste commissie voor Defensie om GrIT aan te wijzen als groot project.

De Algemene Rekenkamer beschouwt in het verantwoordingsonderzoek over 2020 de onvolkomenheid in het IT-beheer/GrIT als opgelost.

---

¹⁸ Kamerstuk 31 125, nr. 115.

¹⁹ Kamerstuk 35 728, nr. 2

Bijlage 2 Relevante passages uit de Regeling Grote Projecten

Hoofdstuk IV. De aanvang van een groot project

Artikel 9. Uitgangspunten voor parlementaire controle

1. De commissie stelt na de aanwijzing van een groot project een notitie op over de uitgangspunten voor de parlementaire controle op het groot project. Tot deze uitgangspunten behoren in ieder geval:
  - a. de duur van de grootprojectstatus, dan wel de duur van de fase, bedoeld in artikel 11, eerste lid, waarin het groot project zich bevindt.;
  - b. de verwerking van het project in de Rijksbegroting;
  - c. aanwijzingen over de inrichting van de voortgangsrapportages, voor zover afwijkend van of aanvullend op hetgeen in artikel 12 is bepaald;
  - d. aanwijzingen over de op te stellen accountantsrapporten, voor zover afwijkend van of aanvullend op hetgeen in artikel 13 is bepaald;
  - e. de frequentie en het verschijningstijdstip van de voortgangsrapportages en accountantsrapporten.
2. De in het eerste lid genoemde uitgangspunten worden besproken in een overleg van de commissie met de minister en, indien de commissie dat wenst, de Auditdienst Rijk of een afvaardiging van een openbaar accountantskantoor.
3. Indien de commissie ter voorbereiding van de notitie een voorafgaand technisch overleg wenst met een of meer bewindspersonen, de Auditdienst Rijk of onder een bewindspersoon werkzame ambtenaren, verzoekt zij dit aan de Minister.
4. De minister legt de aldus besproken uitgangspunten neer in de op te stellen basisrapportage. Deze uitgangspunten gelden voor de duur van het groot project, tenzij deze, overeenkomstig artikel 11, worden herzien op basis van veranderde omstandigheden. De basisrapportage wordt zo spoedig mogelijk aan de commissie uitgebracht.
5. De basisrapportage vormt het startdocument van de parlementaire controle op het groot project.
6. Voortgangsrapportages worden ten minste eenmaal per half jaar uitgebracht.
7. Accountantsrapporten worden ten minste eenmaal per jaar uitgebracht.
8. Onverminderd hetgeen in het eerste lid, onder e, is bepaald, ontvangt de Tweede Kamer een voortgangsrapportage of een accountantsrapport uiterlijk drie maanden na de peildatum van de desbetreffende rapportages.

Hoofdstuk V. Informatievoorziening

Artikel 10. Aanwijzingen voor de basisrapportage

1. De informatie in de basisrapportage omvat in ieder geval:
  - a. de doelstellingen van het project;
  - b. een overzicht van de besluitvormingsmomenten en de betrokkenheid van de Tweede Kamer daarbij;
  - c. de reikwijdte van het project;
  - d. de planning van het project;
  - e. de financiën van het project;
  - f. de aan het project verbonden risico's;
  - g. de wijze waarop het project zal worden beheerst en beheerd;

- h. alle overige informatie die het project raakt, middellijk of onmiddellijk, en waarvan redelijkerwijs kan worden verondersteld dat deze informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de controlerende taak van de Tweede Kamer.
2. Bij de uitwerking van bovengenoemde categorieën dient, voor zover van toepassing, in ieder geval ingegaan te worden op:
- a. de probleemanalyse die aan het project ten grondslag ligt;
  - b. de (besluitvormings)procedure die wordt gevolgd ter verwezenlijking van het project, de voorziene planning van te nemen beslissingen die van wezenlijk belang zijn voor voortzetting van het project en de formele positie die de Tweede Kamer daarbij heeft;
  - c. de toetsbaarheid van de doelstellingen van het project, de gekozen middelen om de doelstellingen te verwezenlijken, de motivering voor de gekozen oplossing, de uitgangspunten en vooronderstellingen voor verwezenlijking, waaronder eventueel te voeren flankerend beleid, en eventuele raakpunten met andere activiteiten;
  - d. de procedure en het tijdstip voor het verrichten van tussentijdse evaluaties over de voortgang van het project;
  - e. de kostenraming van het project en de wijze waarop de geraamde bedragen tot stand gekomen zijn;
  - f. de wijze van financiering van de investerings- en uitvoeringskosten; indien van toepassing wordt daarbij ook aandacht besteed aan publiek-private samenwerking en de wijze van contractering;
  - g. de budgettaire inpassing van het groot project in de rijksbegroting, de voorziene budgettaire dekking en afspraken over compensatie van eventuele overschrijdingen;
  - h. een beschrijving van de bij de projectvoorbereiding onderzochte alternatieven, met inbegrip van een financiële onderbouwing en risicoanalyses van deze alternatieven, alsmede de motivering waarom deze alternatieven zijn afgefallen;
  - i. de adviezen van externe deskundigen over de onderscheiden aspecten van het voorstel;
  - j. een uiteenzetting op hoofdlijnen van hoe het project georganiseerd is en hoe het beheerst en beheerd zal worden, waarbij aandacht besteed wordt aan de opzet van de bestuurlijke informatievoorziening, de opzet van de administratieve organisatie en de opzet van het systeem van interne controle.
3. Daarenboven gelden de volgende uitgangspunten:
- a. de basisrapportage dient de situatie te beschrijven bij ongewijzigd beleid (nulmeting), op een zodanige wijze dat effectmeting na verwezenlijking van het project mogelijk is;
  - b. doelstellingen worden specifiek, meetbaar, realistisch en tijdgebonden geformuleerd;
  - c. bij een groot project wordt altijd een kosten-batenanalyse opgesteld;
  - d. bij een groot project wordt altijd een risicoanalyse opgesteld, waarin duidelijk wordt gemaakt welke mogelijke risico's aan het project verbonden zijn, wat de (financiële) gevolgen van de geïdentificeerde risico's kunnen zijn en hoe deze beheerst zullen worden.

4. Naast de basisrapportage ontvangt de Tweede Kamer tevens een rapport van de Auditdienst Rijk of van een openbaar accountantskantoor met een oordeel over in ieder geval:
  - a. de kwaliteit en de volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;
  - b. de toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses;
  - c. het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing;
  - d. het projectbeheer, waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de opzet van de bestuurlijke informatievoorziening, de kwaliteit van de opzet van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de opzet van het systeem van interne controle.

Artikel 12. Aanwijzingen voor de voortgangsrapportage

1. De informatie in de voortgangsrapportage is, voor zover van toepassing, gericht op:
  - a. de ontwikkelingen van de doelstellingen van het project ten opzichte van de basisrapportage;
  - b. eventuele veranderingen in de voorziene (besluitvormings)procedure van het groot project en de betrokkenheid van de Tweede Kamer daarbij;
  - c. eventuele veranderingen in de reikwijdte van het project;
  - d. de ontwikkeling van de planning van het project;
  - e. de ontwikkeling van de financiën van het project;
  - f. de ontwikkelingen met betrekking tot de aan het project verbonden risico's;
  - g. de wijze waarop het project wordt beheerst en beheerd;
  - h. alle overige informatie die het project raakt, middellijk of onmiddellijk, en waarvan redelijkerwijs kan worden verondersteld dat deze informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de controlerende taak van de Tweede Kamer.
2. Wat betreft de informatie over de financiën van een groot project geldt dat:
  - a. in de voortgangsrapportage nadrukkelijk melding gemaakt wordt van dreigende kostenoverschrijdingen, met inbegrip van voorstellen voor vermijding dan wel beperking van overschrijdingen en de eventuele budgettaire inpassing ervan;
  - b. indien bij een groot project sprake is van aanbestedingen, in de voortgangsrapportages vermeld wordt wat de som van de aanbestedingsresultaten is;
  - c. indien in de projectbegroting een post is opgenomen, in iedere voortgangsrapportage inzicht gegeven wordt of, en zo ja waarvoor, deze is aangesproken en in hoeverre de post onvoorzien nog toereikend wordt geacht gegeven de op dat moment geldende inzichten;
  - d. de financiële informatie in de voortgangsrapportages gerelateerd moet kunnen worden aan informatie in de departementale begrotingsstukken;
  - e. de uitgaven, verplichtingen en ontvangsten die met het groot project gemoeid zijn, in beginsel op één afzonderlijk begrotingsartikel of artikelonderdeel worden geboekt en herkenbaar in de rijksbegroting zijn opgenomen.
3. Wat betreft de informatie over de beheersing en het beheer van een groot project wordt in de voortgangsrapportage melding gemaakt van belangrijke wijzigingen in de wijze van beheersing en het beheer van het project, de vormgeving van de

projectorganisatie en de uitkomsten van relevante audits die op dit punt zijn uitgevoerd.

Artikel 13. Aanwijzingen voor het accountantsrapport

1. Bij voortgangsrapportages wordt periodiek, op basis van een nader te bepalen frequentie, doch ten minste eenmaal per jaar, een accountantsrapport gevoegd met een oordeel over de kwaliteit en volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage en over de beheersing en het beheer van het project.
2. Bij de beoordeling van de beheersing en het beheer van het project wordt in het bijzonder gekeken naar de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.
3. Het accountantsrapport wordt opgesteld door de Auditdienst Rijk of door een openbaar accountantskantoor.
4. Het accountantsrapport wordt als afzonderlijk document aan de Tweede Kamer gezonden, uiterlijk twee weken na verschijning van de voortgangsrapportage waarop het accountantsrapport betrekking heeft.